

УДК 379.85

ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ТУРИСТИЧНІ РЕГІОНИ

Р.М. Котенко, Г.С. Котенко

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

У статті обґрунтовано вплив геополітичних аспектів на туристичну діяльність, визначено основоположні фактори, показники рівня безпеки туристичного регіону.

Новітні соціально-політичні перетворення в Україні дають змогу переосмислити зміст суспільних та економічних цінностей, функціонування інституційної системи управління, культурного рівня взаємовідносин. В зв'язку з цим виникають нові завдання та проблеми, які супроводжуються суспільно дестабілізаційними, антидержавними проявами. Особливо чутливо на такі загрози реагує туризм як одна з найпріоритетніших в структурі економіки країни галузей.

Запропоновано концептуальні підходи, спрямовані на забезпечення безпеки туристичного регіону, виявлення та попередження деструктивних процесів. Проаналізовано загрози та можливі фінансові втрати в галузі туризму, спричинені зовнішньою агресією та наростаючими сепаратистськими процесами в Кримському туристичному регіоні.

Ключові слова: геополітичні процеси, туристичний регіон, безпека туризму, заклади розміщення.

Постановка проблеми. Новітні соціально-політичні перетворення в Україні дають змогу переосмислити зміст суспільних та економічних цінностей, функціонування інституцій-

ної системи управління, культурного рівня взаємовідносин. В зв'язку чим виникають нові завдання та проблеми, які супроводжуються суспільно дестабілізаційними, антидержавними проявами. Особливо чутливо на такі загрози реагує туризм, як одна з найпріоритетніших в структурі галузей економіки країни.

Згідно з даними Держстату, Україну у 2013 р. відвідали 24,6 млн іноземців, що більше, ніж на 1,6 млн з 2012 р. та на 3,1 млн – у порівнянні до 2011 р. [2]. За інформацією ЮНВТО, міжнародні туристичні потоки в світі за 2013 р. збільшилися на 52 млн (2012 р. – 1,035 млн), що відображають п'ятипроцентний ріст та становлять рекордні 1,087 млн. Тенденція росту в межах 4–4,5 % прогнозується і на 2014 р. Позитивно, що Україна має пряме відношення до цієї статистики на рівні 15 % зростання, поряд з такими країнами, як Колумбія (16 %), Кувейт (15 %), Індонезія (15 %) та Бразилія (14 %) [1].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Найґрунтовніший аналіз з питань впливу геополітичних процесів на безпеку регіональних туристичних ринків, висвітлено в працях В. Євдокименко, О. Любіцевої, М. Мальської, Є. Панкової, Д. Стеценка та ін. науковців.

Метою дослідження є визначення та попередження загроз, деструктивних процесів, рівня їх шко-

ди, що становлять в процесі розвитку туризму в Україні чи певному туристичному регіоні.

Виклад основного матеріалу.

Система безпека в туризмі обумовлена міжнародними та національними нормативно-правовими актами:

- в декларації Гаазької Міжпарламентської конференції з туризму зазначено: «Безпека, захист туристів і повага їх гідності є невід’ємною умовою розвитку туризму»;
- в документах 9-ї Генеральної асамблеї ЮНВТО;
- в Хартії туризму і Кодекс туриста, прийняті Генеральною асамблеєю ЮНВТО;
- в Законі України «Про туризм» (ст. 14): «У разі виникнення надзви-

чайних ситуацій держава вживає заходів щодо захисту українських туристів».

Перелік можна продовжувати і надалі, але як діяти, коли міжнародне законодавство порушується другою чи третьою стороною? Безумовно, слід вживати рішучі дії, спрямовані на міжнародну ізоляцію країни-порушника. Крім того, важливо визначити методичку попередження та включення таких туристичних регіонів в спеціальні програми моніторингу ООН, ОБСЄ, ЮНВТО, інших міжнародних організацій, з метою локалізації негативних процесів. Загострення рівня небезпеки туристичного регіону передує низка негативних факторів, які необхідно вчасно виявити (рис. 1).

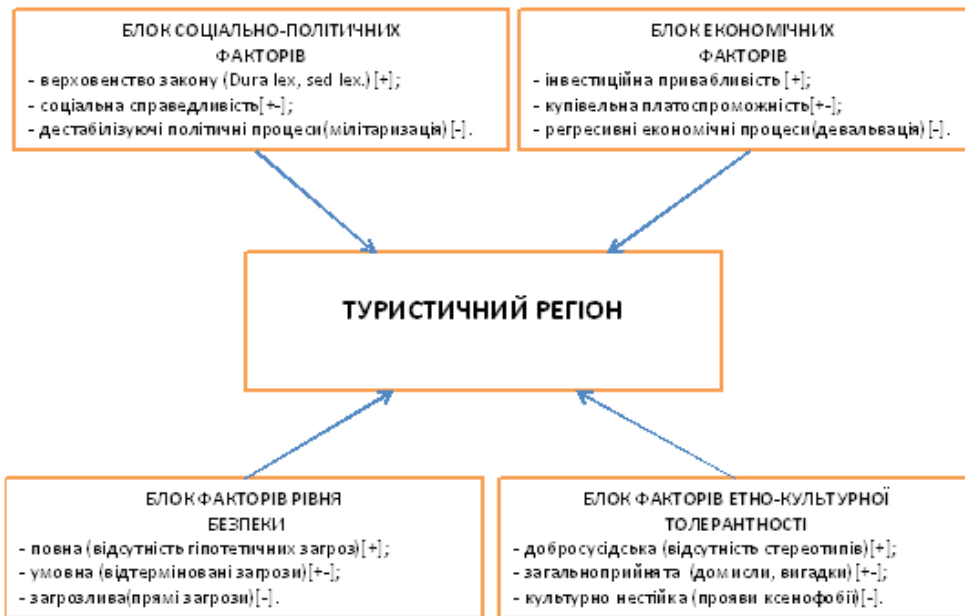

Рис. 1. Показники рівня (не)безпеки туристичного регіону

Кількість факторів з кожного блоку може бути різною в залежності від специфіки туристичного регіону та геополітичних обставин. Безпека в галузі туризму – це не тільки сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави, але і комплекс заходів, направлених на їх виявлення та усунення.

Порушення базових принципів викликає негативний процес розвитку туристичного регіону, що можемо спостерігати на прикладі АРК України, що є базисом Кримського туристичного регіону. Які втрати слід очікувати туристичній галузі регіону?

За даними колишнього, Голов-

ного управління Міністерства доходів і зборів в АР Крим, поступлення від підприємств курортної галузі за 2012 р. склали 458,6 млн грн., а за 2011 р. – 401,8 млн грн. Інформація не в повній мірі переконлива, зважаючи на те, що Івано-Франківська область по даним статтями доходу отримала – 234,6 млн, що менше лише удвічі. І це при тому, що в Кримському туристичному регіоні, кількість закладів:

- санаторно-курортного і оздоровчого профілю більша в 15,5 разів (543 і 35 закладів розміщення, відповідно);
- готельного та аналогічного профілю більша в 1,9 разів (651 і 345 закладів розміщення), номерний фонд яких більший в 3,7 разів (14407 і 3849, – відповідно) (табл. 1–2).

Таблиця 1

**Готелі та аналогічні засоби розміщування
в основних туристичних регіонах України у 2011 р. [3]**

Туристичні регіони	Області, які формують регіон	Готелі та аналогічні засоби розміщування (в розрізі областей)			Готелі та аналогічні засоби розміщування (в розрізі туристичних регіонів)	У них номерів (в розрізі областей)			У них номерів (в розрізі туристичних регіонів)
		2009	2010	2011		2009	2010	2011	
Україна	Всі області	1684	1731	3162	3162	76019	79833	76986	76986
Карпатський туристичний регіон	Закарпатська	69	67	159	799	2621	2512	3351	14925
	Івано-Франківська	37	38	345		1560	1587	3849	
	Львівська	155	159	228		5116	5359	6051	
	Чернівецька	28	31	67		1453	1533	1674	
Кримський туристичний регіон	АР Крим	96	104	651	651	7384	7523	14407	14407
Причорноморський туристичний регіон	Одеська	80	81	217	287	3817	4146	4813	6296
	Миколаївська	121	122	70		6641	7338	1483	
Приазовський туристичний регіон	Херсонська	131	135	74	190	8327	9028	1744	4598
	Запорізька	30	30	116		1611	1472	2854	

Таблиця 2

**Санаторно-курортні і оздоровчі заклади
в основних туристичних регіонах у 2010/11 рр. [4]**

Туристичні регіони	Області, які формують регіон	Кількість закладів тривалого перебування	у тому числі					Кількість закладів тривалого перебування
			санаторій	пансіонати з лікуванням	санаторій профілакторій	пансіонати відпочинку	бази та інші заклади відпочинку	
Україна	Всі області	2991	453	55	224	253	1947	2991
Карпатський туристичний регіон	Закарпатська	60	20	0	7	1	27	208
	Івано-Франківська	35	11	4	6	1	6	
	Львівська	101	47	8	8	6	32	
	Чернівецька	12	4	3	1	0	4	
Кримський туристичний регіон	АР Крим	543	115	28	2	120	268	543
Причорноморський туристичний регіон	Одеська	427	32	0	9	5	377	632
	Миколаївська	205	10	3	6	11	172	
Приазовський туристичний регіон	Херсонська	229	8	4	7	46	161	449
	Запорізька	220	16	2	17	6	176	

Крім того, від 78 до 82 % всіх туристів Кримського туристичного регіону є неорганізованими туристами та розміщуються в приватному секторі, звітність за яким не ведеться. За інформацією Національної академії природно-охоронного і курортного будівництва, за 2012 р. у Криму відпочило 6,13 млн туристів. З них організованих – 1,16 млн; неорганізованих – 4,76 млн. [5].

Висновки. Нескладним розрахунком можна визначити доходи жителів Криму, що надають послуги з розміщення, в тому числі туристичні та супутні послуги. Візьмемо умовну мінімальну суму, яку рекреант середньо статистично

витрачає на відпочинок – 250 USD та помножимо на 4 млн неорганізованих туристів, при цьому отримаємо 1 мільярд!

Перші фінансові втрати Кримський туристичний регіон може відчувати вже навесні, в період травневих свят. Минулого 2013 р. в період з 28.04 по 12.05 на півострові відпочивало щонайменше 176,4 тис. рекреантів [5]. За системою попередніх розрахунків, можна стверджувати, що організатори туристичного бізнесу можуть недорахуватись від 40 до 80 млн USD.

Чи варті такі фінансові втрати? Питання сьогодні швидше риторичне, відповідь на яке завтра, післязавтра дасть історія.

Література

1. Державний комітет статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Всесвітня туристична організація ЮНВТО World Tourism Organization UNWTO : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік / [За ред. О.Г.Осауленка]. – Державна служба статистики України, 2012 р. – 560 с.
4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні. Статистичний бюлетень / [Відп. за вип. І.В. Калачова]. – Державна служба статистики України. – К., 2011. – 92 с.
5. Статистичний бюлетень Міністерства курортів та туризму АР Крим, 2013 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://crimea.gov.ua/images/DOC/crimean_strategy_2013.pdf

Kotenko R.M., Kotenko G.S. THE INFLUENCE OF GEOPOLITICAL PROCESSES ON TOURISM REGIONS. *The influence of geopolitical aspects on tourism activities, fundamental factors, and indicators of the level of safety of the tourist area are established in the article.*

The latest social and political transformations in Ukraine make it possible to rethink the meaning of social and economic values, functioning of institutional system and the cultural

level of relationship. Thereby, new challenges and problems arise, involving social destabilizing, anti-statist displays. Especially sensitive to such threats reacts tourism as one of the top priority areas in the structure of the economy of the country.

The conceptual approaches aimed at ensuring the safety of tourist region, detection and prevention of destructive processes are suggested. Analysis of threats and possible financial losses in tourism caused by external aggression and incremental separatist processes in the Crimean tourism region is done.

It is established that 78–82 % of all tourists of Crimean tourist region are unorganized and accommodated in the private sector. Only in 2012, the Crimea was visited by 6,13 million tourists. 1,16 million of them are organized and 4,76 million unorganized. The calculation of the probable income of Crimean residents who provide services for accommodation, travel and related services has shown that the annual unorganized tourists on the peninsula can get the local population about 1 billion revenue. It is established that the Crimean tourist region can feel the first financial loss in the spring, during the May holidays. According to preliminary calculations, it can be confirmed that the organizers of tourism business will lose 40–80 million.

Keywords: *geopolitical processes, tourism region, security of tourism, accommodation establishments.*

Котенко Р.М., Котенко Г.С. ВЛИЯНИЕ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ НА ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕГИОНЫ.

В статье обосновано влияние геополитических аспектов на туристическую деятельность, определены основополагающие факторы, показатели уровня безопасности туристического региона. Новейшие социально-политические преобразования в Украине позволяют переосмыслить содержание общественных и экономических ценностей, функционирование институциональной системы управления, культурного уровня взаимоотношений. В связи с этим возникают новые задачи и проблемы, которые сопровождаются общественно дестабилизирующим, антигосударственными проявлениями. Особенно чувствительно на такие угрозы реагирует туризм как одна из приоритетных в структуре экономики страны отраслей. Предложены концептуальные подходы, направленные на обеспечение безопасности туристического региона, выявления и предупреждения деструктивных процессов. Проанализированы угрозы и возможные финансовые потери в области туризма, вызванные внешней агрессией и нарастающими сепаратистскими процессами в Крымском туристическом регионе.

Ключевые слова: геополитические процессы, туристический регион, безопасность туризма, заведение размещения.